

РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ: ЧЕРГОВИЙ ЕТАП І ЙОГО НАСЛІДКИ

Ринкові демократичні перетворення в нашій державі повинні носити комплексний системний характер й охоплювати всі сфери суспільного життя. Першочерговим є формування ринкових умов господарювання в сфері національної економіки, забезпечення стійкого зростання валового внутрішнього продукту, ефективне функціонування розвинутого фінансового ринку. Лише після реалізації економічних реформ необхідно й доцільно проводити соціальні загалом та пенсійну зокрема.

З 1 січня 2004 року в Україні розпочато пенсійну реформу відповідно до прийнятих Законів України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та «Про недержавне пенсійне забезпечення». В її основу покладено трьохрівневу пенсійну систему, розроблену Світовим банком. У ході реформи виявлено ряд негативних моментів, а саме: досить низький рівень заробітної плати в країні є стримуючим фактором для реального запровадження накопичувальної системи; погіршення демографічної ситуації в наслідок постаріння населення й збільшення трудової міграції; збереження значної кількості нормативно-правових актів, що регламентують пенсійне забезпечення стосовно окремих категорій громадян; зростання дефіциту бюджету Пенсійного фонду України й державних фінансових ресурсів загалом тощо. В зв'язку з вищезазначеним назріла потреба в подальших радикальних заходах держави щодо вдосконалення пенсійної системи.

Органи законодавчої та державної виконавчої влади прийняли рішення продовжувати реформування пенсійної системи по таких напрямках:

- запровадження ЄВС – єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- підвищення пенсійного віку для жінок на п'ять років і для державних службовців – на два роки;
- внесення незначних змін у порядок нарахування пенсій, що признаються відповідно до базового закону.

ЄВС – це консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страху-

вання в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування. ЄВС не входить до системи оподаткування і податкове законодавство не регулює порядок його нарахування, обчислення і сплати.

Повноваження щодо адміністрування ЄВС покладено на органи Пенсійного фонду України. Вони здійснюватимуть збирання й ведення обліку ЄВС. Інші соціальні фонди після введення ЄВС не розформовуються, а займатимуться питаннями, пов'язаними з використанням їхніх коштів на соціальні виплати й надання соціальних послуг та проведенням у зв'язку з цим перевірок страхувальників.

Пенсійний фонд України вестиме Державний реєстр загальнообов'язкового державного соціального страхування, що складається з реєстру страхувальників та реєстру застрахованих осіб і призначений для накопичення, зберігання та використання інформації про збирання й ведення обліку ЄВС, його платників та застрахованих осіб. Даними цього реєстру мають право користуватися всі соціальні фонди для виконання покладених на них функцій.

З 2011 року всі платники внесків до чотирьох соціальних фондів стануть платниками ЄВС. У зв'язку з цим жодної додаткової перереєстрації як платників страхових внесків, так і застрахованих осіб у Пенсійному фонді України не буде. Нархований ЄВС можна буде включати до валових витрат. Крім того, з 2011 року для цілей справляння податку з доходів фізичних осіб дохід у вигляді заробітної плати зменшуватимуть на суму утриманого з такої суми ЄВС.

Базою для справляння ЄВС визначено базу, передбачену для внесків до Пенсійного фонду України, а саме: нараховану заробітну плату, винагороди фізичній особі за виконання робіт, оплату перших п'яти днів тимчасової непрацездатності, допомогу по тимчасовій непрацездатності, допомоги чи компенсації згідно з законодавством, грошове забезпечення. Ставки ЄВС визначено як суму страхових внесків до чотирьох соціальних фондів згідно з категоріями платників. ЄВС обчислюють з максимальної величини бази, що дорівнює п'ятнадцяти розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб. При цьому для внеску передбачено й мінімальний розмір, обчислений виходячи з мінімальної заробітної пла-

ти, що діє в місяці, за який нараховують заробітну плату чи дохід. ЄВС нараховують виключно в національній валюті, у тому числі й з виплат, що здійснюються в натуральній формі.

Якщо строк виконання робіт перевищує календарний місяць, заробітну плату, виплачену за результатами роботи, для нарахування ЄВС ділять на кількість місяців, за які її нараховано. В такому випадку логічно було б розподіляти дохід між місяцями, на які припадає виконання робіт, пропорційно календарним дням.

Чинним законодавством визначено ставки консолідованого внеску залежно від класу професійного ризику. Мінімальна ставка становить 36,76%, а максимальна – 49,7%. Для бюджетних установ розмір ЄВС встановлено на рівні 36,3%, а роботодавці найманих працівників з числа льотних екіпажів нараховують 45,96%.

Що стосується внеску в частині «утримання», то для звичайних працівників загальний розмір ЄВС, який утримує роботодавець за рахунок нарахованого ним доходу, становить 3,6%. Для окремих видів виплат і категорій платників встановлено свої фіксовані розміри.

Таким чином, ЄВС запроваджено з метою централізації коштів у формі і обов'язкових внесків до чотирьох соціальних фондів на рахунках органів Пенсійного фонду України у Державному казначействі України. Такий порядок уже виявив негативні наслідки, а саме: не відбулося економії коштів у платників страхового внеску внаслідок скорочення облікової роботи, не збільшилося коштів у соціальних фондах, тому що залишилася стара база та ставки, кошти від надходження ЄВС в першу чергу направляють на виплату пенсій, збільшуючи суми заборгованостей по інших соціальних виплатах, наприклад, допомоги по тимчасовій непрацездатності, зберігається контроль зі сторони виконавчих дирекцій соціальних фондів за використанням коштів цільового призначення. Підсумовуючи вищевикладене слід відзначити, що реального суспільного ефекту від запровадження ЄВС немає і не може бути в перспективі, а наша держава в черговий раз повторила негативний досвід Росії. Збільшувати доходи бюджету Пенсійного фонду потрібно за рахунок росту заробітної плати та виведення доходів як юридичних, так і фізичних осіб із тіньового сектору.

Стосовно підвищення пенсійного віку для жінок, то це рішення повинно ставитися одночасно із підвищенням розміру заробітної плати, ро-

зширенням ринку праці за рахунок створення додаткових робочих місць та посиленням соціальних гарантій для сімей з дітьми.

Отже, реформування пенсійної системи важливо проводити в інтересах суспільства з метою реалізації ефективної соціальної політики за рахунок внутрішніх джерел фінансування та з урахуванням національних особливостей, історичних етапів й менталітету громадян.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07. 2010р. №2464-V1// Бухгалтерський тиждень. – 2010. – №35.

Шаманська Н. В.

к. е. н., доцент кафедри фінансів

ПРОБЛЕМИ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЇЇ РЕФОРМУВАННЯ

Формування пенсійної системи країни є складним процесом, в якому мають враховуватися ряд факторів, які включають соціально-економічні тенденції, демографічну структуру населення, ступінь розвитку фінансового ринку та фінансових інститутів, податкове законодавство, діяльність профспілок тощо.

Необхідність структурного реформування пенсійної системи України стало очевидним з часу проголошення її незалежності та переходу до ринкових умов господарювання. Однак, значні проблеми були викликані неповним врахуванням вітчизняних реалій та незастосуванням комплексного системного підходу щодо змін у механізмі пенсійного забезпечення [1, с. 232].

До першої групи проблем, слід віднести: по-перше, незавершеність економічних реформ, наслідком чого залишається тіньова економіка, низький рівень заробітної плати, недостатньо розвинутий ринок фінансових послуг; по-друге, нестача фінансових ресурсів для створення накопичувального фонду ПФУ, професійних та корпоративних пенсійних фондів; по-третє, демографічна ситуація, яка, окрім світових тенденцій зростання чисельності осіб похилого віку, доповнюється в нашій країні збільшенням кількості трудових мігрантів, тобто зменшенням чисельності платників страхових внесків.